

17.10.2011

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Viite Dnro OKM/12/500/2011

Asia: Opetus- ja kulttuuriministeriön pyytämä lausunto luonnoksesta Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmaksi vuosille 2011-2016 (13.9.2011)

Kehittämissuunnitelmaluonnoksessa esitetyt yleiset lähtökohdat ovat tieteellisen tutkimuksen näkökulmasta hyviä ja kannatettavia. Tutkimuksen tasoa on jatkuvasti tarpeen nostaa, mutta se edellyttää määrätietoista työtä tutkimuksen teon edellytysten hyväksi. Suomen Akatemiaan ja yliopistoihin kohdistuvat voimavarasupistukset, joita maan uusi hallitus on esittänyt tai päättänyt, ovat voimakkaassa ristiriidassa tutkimusjärjestelmälle asetettujen hyvien ja kunnianhimoisten tavoitteiden kanssa.

Korkeakoulut ja tutkimus

Rakenteellista kehittämistä vauhditetaan

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen rahoituksella tuetaan nykyistä paremmin opetuksen ja tutkimuksen laadun parantamista, kansainvälistymistä sekä korkeakoulujen profiloitumista vahvuusaloilleen.

Suomen Akatemia pitää erittäin tärkeänä, että yliopistojen taloudelliset ja rakenteelliset edellytykset tehdä laadukasta ja vaikuttavaa, monialaista, kansainväliseen kärkeen ulottuvaa tieteellistä tutkimusta turvataan.

Yliopistojen uudistettu rahoitusmalli otetaan käyttöön vuonna 2013 ja siihen sisällytetään tieteellisen tutkimuksen laatua ja hyödynnettävyyttä tukevia kriteerejä.

Suomen Akatemia pitää linjausta kannatettavana ja on myös valmis osallistumaan kriteerien kehittämistyöhön sekä tieteellisen tutkimuksen laatua arvioivan tiedon tuottamiseen. Tähän Akatemian pitkä kokemus kansainvälisen vertaisarvioinnin hyödyntäjänä antaa vahvaa perustaa.

Laadukkaalla tutkimuksella ja innovaatiotoiminnalla kilpailukykyä ja vaikuttavuutta

Talouden kasvu, elinkeinorakenteen uudistuminen ja pitkän aikavälin kilpailukyky perustuvat korkeatasoiseen osaamiseen, joka edellyttää sekä perustutkimuksen vahvistamista sekä sen rinnalla alueelliseen työelämään ja yrityksiin kytkeytyvää monipuolista, uutta luovaa soveltavaa tutkimusta.

Suomen julkisesta tutkimusrahoituksesta kansainvälisesti vertaillen poikkeuksellisen suuri osa kohdentuu soveltavaan tutkimukseen. Suomen Akatemia katsoo, että tieteellisen tutkimuksen suhteellista osuutta julkisesta T&K -rahoituksesta tulee kasvattaa nykyisestä. Kansainväliset esimerkit osoittavat, että sillä on merkittävä yhteys tutkimuksen korkeaan tason kanssa.

SUOMEN AKATEMIA

Suomen kokonaistutkimuspanos kasvoi 2000-luvulla keskimäärin 5 prosenttia vuodessa. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoituksen bkt-osuus säilytetään nykyisellä noin neljän prosentin tasolla. Yritysten, yliopistojen ja julkisen sektorin keskinäiset rahoitusosuudet pyritään säilyttämään nykytasolla.

Suomen Akatemia kannattaa pyrkimystä bkt-osuuden säilyttämiseksi nykyisellä noin neljän prosentin tasolla, mutta pitää tärkeänä, että kehittämissuunnitelmaan sisällytetään lisäksi tavoite, jonka mukaisesti julkisen T & K -rahoituksen osuus on vähintään 1,2 % BKT:stä. Maan hallituksen vuonna 2011 esittämät ja päättämät leikkaukset tutkimuksen taloudellisiin voimavaroihin ovat vastakkaiset tälle tavoitteelle.

Tutkimus- ja innovaationeuvoston johdolla laaditaan eri toimijoiden yhteistyönä tiedestrategia, jossa otetaan huomioon sekä perustutkimuksen edellytykset että tarve vahvistaa tutkimuslähtöisten innovaatioiden syntyä.

Suomen Akatemia pitää kansallisen tiedestrategian laatimista tiedepolitiikan kannalta hyvin perusteltuna ja on valmis osallistumaan strategian valmisteluun. Akatemia toteuttaa parhaillaan Suomen tieteen tila ja taso 2012 -arviointia, jonka tuottamaa uutta tietoa voidaan hyödyntää tiedestrategian laadinnassa ja toimeenpanossa sekä tutkimuksen vaikuttavuuden osoittamisessa

Tutkimuksen tasoa nostetaan ja tutkimusedellytykset turvataan niin, että kyetään jatkuvasti tuottamaan sekä perustutkimuksesta että kehittämistoiminnasta syntyviä korkeatasoisia uusia innovaatioita ja tieteellisiä läpimurtoja.

Tieteellinen tutkimustyö, uuden tiedon etsiminen ja sivistyksen perustan monipuolinen rakentaminen ovat säilyttämisen ja kehittämisen arvoisia vahvuuksia, joiden varassa Suomen tulevaisuutta voidaan rakentaa. Pitkäjänteinen tieteellinen tutkimus on korkeatasoisimman henkisen pääoman uusintaja sekä teknologisen kehittämisen ja innovaatiotoiminnan välttämätön edellytys. Korkeatasoinen tieteellinen tutkimus on aina myös vaikuttavaa. Tutkimuksen tason nostaminen ja tutkimusedellytysten turvaaminen ovat pysyväisluontoisia haasteita, joihin vastaaminen edellyttää riittävää resursointia.

Suomen Akatemian roolia kansainvälisen tutkimusyhteistyön vahvistajana lisätään...

Akatemian asiantuntemus kansainvälisessä tutkimusyhteistyössä on määrätietoisen työn ja resurssien kohdentamisen tuloksena voimakkaasti kasvanut. Akatemia jatkaa sekä kahdenvälistä että useamman maan tutkimusyhteistyön uusien muotojen kehittämistä. Nykyistä vahvemman roolin ottaminen edellyttää myös vahvempia resursseja.

... ja huippututkimukselle turvataan hyvät toimintaedellytykset pitkäkestoisella rahoituksella.

Akatemia on keskeinen suomalaisen huippututkimuksen rahoittaja, joka on pyrkinyt nimenomaan korostamaan rahoituksen pitkäjänteisyyttä ja riittävyyttä. Entistä niukempien taloudellisten voimavarojen takia tämä politiikka merkitsee aiempaa pienempää rahoitettavien hankkeiden määrää.

Akatemian rahoitusta suunnataan myös SHOKien (strategisen huippuosaamisen keskittymät) painopistealueisiin sekä uusien tutkimuksellisten avausten kehittämiseen.

Akatemia on ryhtynyt erityistoimiin SHOKeissa toteutettavan tutkimuksen tukemiseksi. Akatemia näkee, että myös SHOKien tutkimusohjelmissa korkea tieteellinen laatu on välttämätön edellytys huippuosaamiselle.

Pyrkimys uusiin tutkimuksellisiin avauksiin on kunnianhimoisimman tutkimuksen olennainen piirre ja sitä on syytä rohkaista.

SUOMEN AKATEMIA

Perustutkimuksen edellytyksiä vahvistetaan yliopistoissa.

Tehdyt selvitykset osoittavat, että suomalaisen tutkimuksen laatua ja vaikuttavuutta tulisi ja on mahdollista vahvistaa. Tämä edellyttää, että julkisella tutkimusrahoituksella tuetaan yliopistojen ja tutkimuslaitosten profiloitumista sekä kansainvälisesti vetovoimaisten ja houkuttelevien tutkimusympäristöjen luomista ja kehittämistä.

Yliopistot ovat pääasiallisia tieteellisen tutkimuksen ympäristöjä ja toteuttajia ja ne ovat tulevaisuudessakin ratkaisevalla tavalla riippuvaisia julkisesta rahoituksesta. Tätä rahoitusta on vahvistettava. Yliopistot ovat myös itse vastuussa tieteellisen tutkimuksen edellytyksien monipuolisesta kehittämisestä kansainvälisesti vertailukelpoiselle tasolle.

Perustutkimustehtävien siirtäminen yliopistojen yhteyteen mahdollistetaan. Sektoritutkimuslaitokset kootaan suuremmiksi kokonaisuuksiksi. Tätä tarkoitusta varten tutkimus- ja innovaationeuvosto laatii ehdotuksen sektoritutkimuslaitoskentän rakenteelliseksi kehittämiseksi.

Linjaus on sinällään perusteltu, mutta samalla on pidettävä huoli siitä, että siirrettäessä tutkimusta ja tutkijoita sektoritutkimuslaitoksista yliopistoihin säilytetään tutkimuksen moninaisuus. Siirtäminen ei saa johtaa tutkimuksen monimuotoisuuden heikkenemiseen ja tutkimuskentän kapeutumiseen.

Suomen Akatemia kohdentaa tutkimusrahoitusta yliopistojen strategioiden mukaisille vahvuusalueille ja vahvistaa perustutkimuksen laatua ja vaikuttavuutta sekä tukee yliopistojen profiloitumista.

Joissain Akatemian rahoitusmuodoissa – esimerkkinä huippuyksiköt - hakemuksen osana on asianomaisen yliopiston perustelu ja arvio siitä, miten hakemus liittyy yliopiston tutkimusstrategiaan tavoitteisiin ja painotuksiin. Kaikkiin hakemuksiin liittyy asianomaisen suorituspaikan sitoumus.

Akatemia näkee perustehtäväkseen suomalaisen tieteellisen tutkimuksen laadun nostamisen. Tämä tapahtuu olennaiselta osin tutkijoiden kilpailuttamisen kautta. Kilpailun säännöt ja käytännöt ovat kansainvälisen tieteellisen vertaisarvioinnin sääntöjä ja käytäntöjä. Kilpailun tuloksena parhaat tutkijat ja heidän lupaavimmat tutkimussuunnitelmansa saavat mahdollisuuden. Tämä tuottaa tieteellisen tutkimuksen ja kokonaisuuden kannalta parhaan tuloksen vaikka rahoitettavat tutkimushankkeet eivät olisikaan asianomaisen yliopiston ”vahvuusalueella”. Akatemian käyttämä kansainvälinen vertaisarviointi antaa myös yliopistoille arvokasta palautetta niiden tutkimuksen vahvuuksista ja heikkouksista ja palvelee näin niiden tutkimuksellista profiloitumista. Kansallinen kilpailuttamisen, joka perustuu kansainväliseen vertaisarviointiin antaa tutkimusjärjestelmällemme korvaamattoman lisäarvon.

Suomen Akatemia ehdottaa, että kehittämissuunnitelmasta poistettaisiin linjaus ”Suomen Akatemia kohdentaa tutkimusrahoitusta yliopistojen strategioiden mukaisille vahvuusalueille...”. Yksittäisen yliopiston strategiselle alueelle sijoittuminen ei voi ylittää kansainvälisesti arvioitua tieteellisen laadun vaatimusta. Tieteellisen laadun tulee vatedeskin olla ehdoton edellytys Akatemian myönteisille rahoituspäätöksille.

Tutkimusinfrastruktuurien vahvistaminen

Tutkimusinfrastruktuurien suunnitelmallista kehittämistä ja rahoituksen hallintaa vahvistetaan. Tutkimusinfrastruktuurien tiekartta päivitetään vuoden 2013 aikana. Tutkimus- ja innovaationeuvoston koordinoivaa roolia kansallisessa tutkimusinfrastruktuuripolitiikassa vahvistetaan.

Suomen Akatemia katsoo, että kuten kehittämissuunnitelmassa on linjattu, kansallinen tutkimuksen infrastruktuuripolitiikka ja Suomen osallistuminen kansainvälisiin infrastruktuureihin on turvattava aktiivisin, pitkäjänteisin toimin ja riittävällä rahoituksella. Akatemia on valmis osallistumaan tähän.

SUOMEN AKATEMIA

Asia on kansallisen tiedepolitiikan asialistan kiireellisimpiä ja edellyttää ehdottomasti myös tuekseen rahoitusohjelman.

Vahva kansainvälistyminen laadun turvaajana

Suomi ottaa aktiivisen roolin eurooppalaisen koulutus- ja tutkimusalueen rakentamisessa

Kansainvälisyys on ollut viime vuosikymmenten yksi valtavirta ja näin on vatedeskin. Tämä koskee niin tutkimuksen rahoittajia, tutkimusorganisaatioita kuin tutkimuksen tekijöitäkin. Eurooppalaisen ohjelmayhteistyön ja ylipäättään eurooppalaisen yhteistyön lisäksi meidän on syytä jatkaa aktiivista kahdenvälistä yhteistyötä maailman johtavien ja nousevien tiedemaiden tutkimusorganisaatioiden ja tutkijoiden kanssa. Tämän toiminnan vahvistaminen tarvitsee myös maakohtaisia kehittämisohjelmia, jotka pitkäjänteisesti hahmottavat tavoitteet ja keinot, joilla kansainvälistymistä edistetään.

Korkeakoulut kaksinkertaistavat EU:lta saatavan tutkimusrahoituksen määrän hyödyntämällä kaikkia eurooppalaisia rahoitusinstrumentteja täysimääräisesti. Eurooppalaisia rahoitusinstrumentteja hyödynnetään myös tutkimusinfrastruktuurien kehittämisessä ja rakenteellisessa uudistamisessa. Suomen Akatemian tutkimusrahoitusta kytetään entistä vahvemmin eurooppalaiseen tutkimusyhteistyöhön yhteisten tutkimusohjelmien ja ohjelmasuunnittelun kautta.

Suomalaisen tutkimuksen korkea taso mahdollistaisi nykyistä merkittävämmän ulkomaisen tutkimusrahoituksen. Akatemian hallitus on määritellyt suuria yhteiskuntaa ja ihmiskuntaa koskevia haasteita, joihin vastaamisessa tieteellisellä tutkimuksella on keskeinen merkitys. Haasteisiin vastaamiseen käytetään Akatemian rahoitusinstrumentteja. Näin luodaan myös edellytyksiä osallistua menestyksellisesti kansainvälisiin tutkimusohjelmiin.

Suomen tieteen korkea taso, houkuttelevat tutkimusympäristöt, huipputason tutkijat sekä ajan tasalla olevat tutkimusinfrastruktuurit ovat välttämättömiä edellytyksiä tutkimuksen kansainvälistymiselle.

Pääjohtaja

Markku Mattila

Yljohtaja, tutkimus

Riitta Mustonen

Tiedoksi

Suomen Akatemia/yljohtaja, hallinto ja yksiköiden johtajat